

The Abraham Arbesfeld Kollel Yom Rishon

Sunday Morning Learning Program for Men

WWW.KOLLELYOMRISHON.ORG

Onaah: Overpricing and Insulting

Rabbi Ezra Schwartz
י"ח אייר תשע"ז • May 14, 2017

1. ויקרא כ"ה

יד) וְכִי תִמְכְּרוּ מִמְכָּר לְעַמִּיתְךָ אוֹ קָנָה מִיַּד עַמִּיתְךָ אֶל תּוֹנוּ אִישׁ אֶת אָחִיו : טו) בְּמִסְפַּר שָׁנִים אַחֵר הַיּוֹבֵל תִּקְנֶה מֵאֵת עַמִּיתְךָ בְּמִסְפַּר שָׁנֵי תְּבוּאָת יִמְכָּר לָךְ :
 טז) לְפִי רֹב הַשָּׁנִים תִּרְבֶּה מִקְנָתוֹ וּלְפִי מְעוֹט הַשָּׁנִים תִּמְעִיט מִקְנָתוֹ כִּי מִסְפַּר תְּבוּאָת הוּא מִכָּר לָךְ :
 יז) וְלֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת עַמִּיתוֹ וְיִרְאֵת מֵאֲלֹהֶיךָ כִּי אֲנִי יְקַוֶּה אֲלֵהֶיכֶם :

2. רש"י

י"ד) אל תונו - זו אונאתו ממון:

יז) ולא תונו איש את עמיתו - כאן הזהיר על אונאת דברים, שלא יקניט איש את חברו ולא ישיאנו עצה שאינה הוגנת לו לפי דרכו והנאתו של יועץ. ואם תאמר, מי יודע אם נתכוונתי לרעה, לכך נאמר ויראת מאלהיך, היודע מחשבות הוא יודע כל דבר המסורללב, שאין מכיר אלא מי שהמחשבה בלבו, נאמר בו ויראת מאלהיך :

3. תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא נ"ח עמוד ב- נט עמוד א

משנה. כשם שאונאה במקח וממכר כך אונאה בדברים. לא יאמר לו בכמה חפץ זה והוא אינו רוצה ליקח. אם היה בעל תשובה לא יאמר לו זכור מעשיך הראשונים, אם הוא בן גרים לא יאמר לו זכור מעשה אבותיך, שנאמר אוגר לא תונה ולא תלחצנו .
גמרא. תנו רבנן : בלא תונו איש את עמיתו - באונאת דברים הכתוב מדבר. אתה אומר באונאת דברים, או אינו אלא באונאת ממון? כשהוא אומר גוכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך - הרי אונאת ממון אמור, הא מה אני מקיים דלא תונו איש את עמיתו - באונאת דברים. הא כיצד? אם היה בעל תשובה אל יאמר לו זכור מעשיך הראשונים, אם היה בן גרים אל יאמר לו זכור מעשה אבותיך, אם היה גר ובא ללמוד תורה אל יאמר לו פה שאכל נבילות וטריפות, שקצים ורמשים בא ללמוד תורה שנאמרה מפי הגבורה. אם היו יסורין באין עליו, אם היו חלאים באין עליו, או שהיה מקבר את בניו, אל יאמר לו כדרך שאמרו לו חבריו לאיוב ההלא יראתך כסלתך תקותך ותם דרכיך זכר נא מי הוא נקי אבד. אם היו חמרים מבקשין תבואה ממנו, לא יאמר להם לכו אצל פלוני שהוא מוכר תבואה - ויודע בו שלא מכר מעולם. רבי יהודה אומר : אף לא יתלה עיניו על המקח בשעה שאין לו דמים, שהרי הדבר מסור ללב, וכל דבר המסור ללב נאמר בו ויראת מאלהיך. אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי : גדול אונאת דברים מאונאת ממון, שזה נאמר בו ויראת מאלהיך וזה לא נאמר בו ויראת מאלהיך. ורבי אלעזר אומר : זה בגופו וזה בממונו. רבי שמואל בר נחמני אמר : זה - ניתן להישבון, וזה - לא ניתן להישבון. - תני תנא קמיה דרב נחמן בר יצחק : כל המלביץ פני חבריו ברבים כאילו שופך דמים. - אמר ליה : שפיר קא אמרת, דחזינא ליה דאזיל סומקא ואתי חוורא. - אמר ליה אביי לרב דימי : במערבא במאי זהירי? - אמר ליה : באחוורי אפי. דאמר רבי חנינא : הכל יורדין לגיהנם, חוץ משלשה. הכל סלקא דעתך? אלא אימא : כל היורדין לגיהנם עולים, חוץ משלשה שיורדין ואין עולין. ואלו הן : הבא על אשת איש, והמלביץ פני חבריו ברבים, והמכנה שם רע לחבירו. - מכנה היינו מלביץ! - אף על גב דדש ביה בשמיה. - אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן : נוח לו לאדם שיבוא על ספק אשת איש ואל ילביץ פני חבריו ברבים. - מנא לן? - מדדרש רבא. דדרש רבא : מאי דכתיב אובצלעי שמחו ונאספו... קרעו ולא דמו. אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא : רבונו של עולם, גלוי וידוע לפניך שאם היו מקרעים בשרי לא היה דמי שותת לארץ. ולא עוד, אלא אפילו בשעה שעוסקין בנגעים ואהלות אומרים לי : דוד, הבא על אשת איש מיתתו במה? - ואני אומר להם : מיתתו בחנק, ויש לו חלק לעולם הבא, אבל המלביץ את פני חבריו ברבים - אין לו חלק לעולם הבא. (ואמר) +מסורת הש"ס : [אמר] + מר זוטרא בר טוביה אמר רב, ואמרי לה אמר רב חנא בר ביזנא אמר רבי

שמעון חסידא, ואמרי לה אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי: נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילביץ פני חבריו ברבים. מנא לן - מתמר, דכתיב בהיא מוצאת והיא שלחה אל חמיה.

4. תוספות מסכת סוטה דף י עמוד ב

נוח לו לאדם שיפיל את עצמו לתוך כבשן האש - כדאמר בפ' הזהב (ב"מ דף נח:): כל היורדין לגיהנם עולין חוץ משלשה וחד מינייהו המלביץ פני חבריו ברבים ואומר נמי (שם נט.) נוח לו לאדם שיבעול ספק אשת איש ואל ילביץ פני חבריו ברבים מנלן מדוד ונראה האי דלא חשיב ליה (פסחים דף כה.). בהדי ג' עבירות שאין עומדים בפני פקוח נפש עבודת כוכבים וגילוי עריות ושפיכות דמים משום דעבירת הלבנת פנים אינה מפורשת בתורה ולא נקט אלא עבירות המפורשות.

5. בית הבחירה (מאירי) מסכת סוטה דף י עמוד ב

לעולם יזהר אדם שלא להלביץ פני חבריו ברבים דרך הערה אמרו נוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילביץ פני חבריו ברבים מנלן מתמר שנאמר היא מוצאת:

6. ספר שערי תשובה לרבינו יונה שער ג

קלט) והנה אבק הרציחה - הלבנת פנים, כי פניו יחורו ונס מראה האודם, ודומה אל הרציחה. וכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (בבא מציעא נח, ב). והשנית, כי צער ההלבנה מר ממות, על כן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (בבא מציעא נט, א): לעולם יפיל אדם עצמו לכבשן האש ואל ילביץ פני חבריו ברבים. ולא אמרו כן בשאר עבירות חמורות, אכן דמו אבק הרציחה אל הרציחה, וכמו שאמרו (סנהדרין עד, א) כי יהרג ולא ירצח. ודומה לזה אמרו שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילביץ פני חבריו ברבים. ולמדו זה מענין תמר, שנאמר (בראשית לח, כה): "היא מוצאת והיא שלחה אל חמיה וגו'", הנה כי אף על פי שהוציאוה לישרף, לא גלתה כי היתה הרה מיהודה, שלא להלביץ פניו. קמא) ועוד אמרו (בבא מציעא נט, א): המלביץ פני חבריו ברבים אין לו חלק לעולם הבא. ומה שלא אמרו כן על הרוצח שאין לו חלק לעולם הבא, כי המלביץ פני חבריו איננו מכיר גדול חטאו, ואין נפשו מרה לו על עונו כמו הרוצח, על כן הוא רחוק מן התשובה.

7. רמב"ם הלכות דעות פרק ו

הלכה ח

המוכיח את חבריו תחלה לא ידבר לו קשות עד שיכלימנו שנאמר ולא תשא עליו חטא, כך אמרו חכמים יכול אתה מוכיחו ופניו משתנות ת"ל ולא תשא עליו חטא, מכאן שאסור לאדם להכלים את ישראל וכל שכן ברבים, אע"פ שהמכלים את חבריו אינו לוקה עליו עון גדול הוא, כך אמרו חכמים המלביץ פני חבריו ברבים אין לו חלק לעולם הבא, לפיכך צריך אדם להזהר שלא לבייש חבריו ברבים בין קטן בין גדול, ולא יקרא לו בשם שהוא בוש ממנו, ולא יספר לפניו דבר שהוא בוש ממנו

8. רמב"ם הלכות תשובה פרק ג

הלכה י"ד

כל אחד ואחד מעשרים וארבעה אנשים אלו שמנינו אע"פ שהן מישראל אין להם חלק לעוה"ב, ויש עבירות קלות מאלו ואע"פ כן אמרו חכמים שהרגיל בהן אין להם חלק לעוה"ב וכדי / וכדאי / הן להתרחק מהן ולהזהר בהן, ואלו הן: המכנה שם לחבירו והקורא לחבירו בכינויו והמלביץ פני חבריו ברבים והמתכבד בקלון חבריו והמבזה תלמידי חכמים והמבזה רבותיו והמבזה את המועדות והמחלל את הקדשים

עייני תשו' בנין ציון סי' קע"ב ותשו' מנחת שלמה סוף סי' ז'